

det enkelte værk i dets helhed interessant, men også forfatternes samlede produktion må analyseres, hvis man vil nå en dybere forståelse af periodens historikere og dermed kunne anvende dette materiale som historiske kilder. Det er dette vanskelige, men uomgængelige arbejde, nærværende forfatter har sat sig for, og dermed er han i bedste overensstemmelse med de nyeste tendenser inden for filologien og historieforskningen.

Efter en kort indledning om de germanske folkevandringer og de nye statsdannelser på gammel romersk jord analyserer Lars Boje Mortensen nogle udvalgte forfatterskaber fra den behandlede periode (ca. 550-ca. 800). Fælles for dem er, at de alle har skrevet om en folkevandringsstammes oprindelseshistorie fra folket udvandrede fra deres hjemland til de slog sig ned inden for det tidligere Romerriges grænser, samt hvad der senere hændte dem i deres nye land. Det drejer sig om Cassiodor/Jordanes (goterne, specielt ostrogoterne – skrevet i ca. 551), Isidor (goterne, specielt visigoterne – skrevet ca. 620) og Paulus Diaconus (langobarderne – skrevet ca. 790). Det er den genre, man normalt vil kalde *Origo*-genren, eller folkeslagshistorie. Fælles for dem er imidlertid også, at de alle derudover har skrevet andre værker, der ligeledes inddrages i analysen ud fra det tidligere nævnte synspunkt. På baggrund af denne analyse mener forfatteren ikke alene at kunne sige noget centralt om historiografiens udvikling fra antikken til middelalderen, men også at kunne vise noget nyt om folkevandringsstammernes selvforståelse.

Selv om enkeltproblemer og tolkninger selvsagt vil kunne diskuteres, ændrer det ikke ved det faktum, at det er en spændende og velskrevet bog, der her foreligger. Det er glædeligt, at Ph.D.-afhandlinger af denne kvalitet kan blive publiceret og dermed indgå i debatten om denne periode i Europas historie, der ellers ofte er sørgeligt oversat i dansk sammenhæng.

Arne Søby Christensen

CARSTEN MÜLLER-BOYSEN: Kaufmannschutz und Handelsrecht im frühmittelalterlichen Nordeuropa. Neumünster 1990. 168 sider. 45 DM.

Foranlediget af de arkæologiske undersøgelser i Hedeby's havn i 1979-80 iværksatte det arkæologiske Landesmuseum i Slesvig et projekt, der skulle undersøge ældre nordiske kilder til handel, søfart og søret. Resultatet blev den foreliggende afhandling, der er forfatterens dissertation.

Kilderne er overvejende sagaer og nordiske lovtekster, mens runestenene og de latinske historiske tekster kun inddrages i mindre grad. De emner, der søges belyst ud fra disse skriftlige levn, er handelslivet i almindelighed, købmændenes værn og beskyttelse samt handelsret i tidlig middelalder – altså på Hedeby's tid. Netop i forholdet mellem kilder og problemstilling ligger et fundamentalt problem i afhandlingen. For Müller-Boysen ønsker at belyse tiden 800-1000, mens hans kilder helt overvejende er fra perioden 1100-1250. Han er selv klar over ankepunktet og bemærker i et indledende afsnit om kilderne ganske rigtigt, at kritikken af sagaerne som kilde har været overdreven. Han kan også have ret i, at islændersagaerne ved deres nedskrivelse blev opfattet som en historisk genre, og at deres forfattere derfor var presset til at tilstræbe et realistisk billede. Han

kan på samme vis korrekt påpege, at der i skandinaviske love findes kontinuitet fra ældre tider. Men alligevel forbliver det et voveligt foretagende, at Müller-Boysen strukturerer sin problemstilling vedrørende den tidlige middelalder og herefter går til de senere kilder, som tematiseres efter spørgsmålene. Afhandlingen havde bestemt gjort bedre i at fastlægge, hvad der kan siges om den samtid, som kilderne er en del af og først herefter bevæge sig baglæns i tid.

Den principielle kritik skal ikke skygge over, at afhandlingen indeholder meget værdifulde analyser og er en fremragende stofsamling. Virkelig interessant er modstillingen af typer som den engelske helgen St. Godric og islændingen Odd Ofeigsson, hvis købmandskarrierer viser iøjnefaldende ligheder. Det betones, at den ældre nordiske handel ikke var herrernes og kongernes domæne, men stod åben for mange – en pointe, der kan være nyttig i en tid, hvor historieforskningen gerne fremstiller handelen som stormandsdomineret. På samme måde er det fint at få understreget, at ikke kun luksusvarer, men også dagligvarer som kød, tørret fisk og træ formentlig spillede en betydelig rolle i handelen. Svagere bliver fremstillingen, da den når til købmændenes værn og beskyttelse. Der er imidlertid også her værdifulde analyser, f.eks. fastslåelsen af, at handelsfællesskabet (*felag*) ikke som antaget har sine rødder i roskibenes dage, men må anses for en naturlig følge af købmændenes dobbeltfunktion som sømænd og befragtere. Der er næppe heller tvivl om, at forfatterens argumentation for, at en fællesnordisk søhandelsret aldrig har eksisteret, er holdbar. Fælles var ikke retten, men søfartens problemer og vilkår. Men grundlæggende må man konkludere, at problemet med retrospektionen fra højmiddelalder til tidlig middelalder behøver yderligere overvejelse.

Bjørn Poulsen

JUDITH JESCH: *Women in the Viking Age*. Boydell & Brewer Ltd. Woodbridge, Suffolk 1991. 239 sider. 33 illustrationer. Pris £ 19.95/\$ 39,00.

Denne bog er det første samlede forsøg på at skaffe overblik over, hvad vi på nuværende tidspunkt kan få at vide om nordiske kvinders liv og virke gennem vikingetiden o. 800-1100. Forfatteren er filolog fra universitetet i Nottingham og har – uden at forsømme sit grundlag – lagt et stort arbejde i at sætte sig ind i alle de enkeltdiscipliner, en tværfaglig forskning i vikingetiden må udgøre. Man kan som historiker kun glæde sig over hendes kildekritik og sunde sans. Bogen er disponeret efter kildetyper og lægger ud med arkæologien, det eneste område, hvorfra vor viden kan forøges med nye data. Allerede her viser Judith Jesch en forbilledlig forsigtighed (et kapitel hedder karakteristisk: »How to identify the grave of a woman«). Siden følger kapitler om kvinder i runeindskrifter, om kvinder som kolonister bag stednavnematerialets mænd, om kvinder i udenlandske beretninger, om kvinders forbindelse med bildende kunst, om gudinder og heltindeskikkelser i eddadigtene og om kvinder i skjaldedigtningen, herunder om de få kvindelige skjalde. Judith Jesch søger overalt det sikre minimum af kundskab og bevarer hele tiden en spørgende holdning (som når hun spørger, om de kvinder, der omtales i arabiske beretninger, overhovedet er nordiske?). Hun søger de få, men solide tegn på nordiske kvinders tilstedeværelse i det fremmede,